

บทสรุป

โครงการสำรวจชนิดพันธุ์ปลาน้ำจืด และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก (กบ เขียด) เริ่มต้นปีงบประมาณ 2553 เป็นโครงการที่สำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของชนิดพันธุ์ปลาน้ำจืด และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก (กบ เขียด) ของสถานีศึกษาการพัฒนาการจัดการอุทยานแห่งชาติทางบก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยอาศัยความร่วมมือจากศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดสุราษฎร์ธานี อุทยานแห่งชาติแก่งกรุง และชาวบ้านในพื้นที่โครงการนี้ เป็นการศึกษาาระบบนิเวศวิทยา มีการสำรวจและติดตามการเปลี่ยนแปลงของสัตว์เหล่านี้อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ณ อุทยานแห่งชาติแก่งกรุง ซึ่งมีสภาพเป็นป่าดิบชื้น ที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ มีลำห้วยสาขาหลายสายไหลลงมารวมกันเป็นลำน้ำคลองยันและไหลต่อไปสู่มแม่น้ำตาปี ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักหล่อเลี้ยงผู้คนหลายอำเภอในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภค ทำการเกษตร และแหล่งอาหาร

จากการสำรวจในอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง พบพันธุ์ปลาน้ำจืด จำนวน 40 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก (กบ เขียด) จำนวน 11 ชนิด ในจำนวนนี้พบพันธุ์ปลาน้ำจืดที่บ่งชี้ว่าคุณภาพน้ำอยู่ในระดับดีมากถึง 6 ชนิด คือปลาค้อมคยยะ ปลาแค้ติดหิน ปลาผีเสื้อติดหิน ปลาพลวง ปลาเลียหิน ปลาหมู่น้ำน้อย ที่บ่งชี้ว่าคุณภาพน้ำอยู่ในระดับดี 4 ชนิด คือปลากระตัง ปลากระสูบขีด ปลาหนามหลัง ปลาฉลาด และที่บ่งชี้ว่าคุณภาพน้ำอยู่ในระดับพอใช้มีเพียง 1 ชนิด คือปลาก้าง ส่วนสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก (กบ เขียด) ที่พบเป็นตัวเต็มวัยที่มีอวัยวะครบถ้วน ไม่พิการ นิ้วกุด ขากุด หรือมีแผลตามผิวหนัง และยังพบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก (กบ เขียด) ปริมาณมาก ในแต่ละจุดที่ทำการสำรวจ จากข้อมูลดังกล่าวแสดงว่าในพื้นที่อุทยาน

แห่งชาติแก่งกรุงยังมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรสัตว์น้ำ (ปลาน้ำจืด) ทรัพยากรสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก (กบ เขียด) ทรัพยากรป่าไม้ ฯลฯ อยู่ในระดับดีมาก แต่อย่างไรก็ตามควรมีการสำรวจและติดตามการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลทรัพยากรสัตว์น้ำ (ปลาน้ำจืด) และทรัพยากรสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก (กบ เขียด) อย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับมาตรการในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากการสำรวจยังพบปัจจัยคุกคามหลายประเภทซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติแทบทั้งสิ้น

ในการสำรวจนอกจากจะพบชนิดปลาน้ำจืด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก (กบ-เขียด) และภัยคุกคามจากฝีมือมนุษย์ ยังพบว่ามีปัญหาที่เกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติ(ภาวะโลกร้อน) ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่อย่างเห็นได้ชัดเจน เช่น มีฝนตกหนักในช่วงฤดูแล้งทำให้เกิดน้ำหลากส่งผลให้ลำห้วยสกปรกรวมถึงแม่น้ำคลองยันมีการเปลี่ยนแปลงได้ชัด จนส่งผลให้ปลาน้ำจืดและสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก(กบ-เขียด)ที่อาศัยอยู่เมื่อถึงฤดูผสมพันธุ์วางไข่ในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน เช่น ปลาชะโด ในปี2553 พบเลี้ยงลูกอยู่เป็นจำนวนมากเกือบทุกจุดสำรวจ แต่ในปี2554 กลับไม่พบว่ามีปลาชะโดเลี้ยงลูกหรือจับคู่ผสมพันธุ์ อันเนื่องมาจากในช่วงเดียวกันมีฝนตกและเกิดอุทกภัยในช่วงฤดูแล้งของภาคใต้ ส่งผลให้การสำรวจปลาน้ำจืดและสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก(กบ-เขียด) ยากลำบากในการสำรวจรวมถึงการเดินทางเข้าในพื้นที่ช่วงฝนตก จึงทำให้เกิดความเสี่ยงต่อผู้สำรวจด้วย จึงทำให้พบชนิดพันธุ์ปลาน้ำจืดและสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก(กบ-เขียด) พบได้จำนวนน้อยลงจากการสำรวจ

ดังนั้นในการสำรวจและติดตามการเปลี่ยนแปลงของปลาน้ำจืดและสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก(กบ-เขียด) ในปีต่อไป ควรมีการสำรวจและจัดบันทึกข้อมูลในเรื่องของอุณหภูมิของน้ำ ณ.จุดสำรวจ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการเปรียบเทียบของอุณหภูมิควบคู่กับข้อมูลปลาน้ำจืดและสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก(กบ-เขียด) เมื่อมีการสำรวจและติดตามการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในการสรุปข้อมูลต่างๆควรใช้เวลาในการสำรวจและติดตามอย่างน้อย 3 ปี จึงจะเผยแพร่เพื่อจะให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนขึ้น

ปัจจัยคุกคามที่พบจากการสำรวจ

การบุกรุกทำลายถิ่นที่อยู่อาศัย พื้นที่อาศัยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อสัตว์ป่ามากที่สุด ปัญหาการเสื่อมสภาพของถิ่นที่อยู่อาศัย (Habitat degradation) สาเหตุอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ธรรมชาติไปเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ของมนุษย์เช่น การทำลายป่าต้นน้ำเพื่อเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ที่อยู่อาศัย การลักลอบจับสัตว์ป่า ขยะ และการรบกวนจากการท่องเที่ยว ทำให้พื้นที่ที่เหลืออยู่ไม่เหมาะสมที่จะเป็นถิ่นอาศัยของสัตว์เช่น ในกรณีของปลาน้ำจืดและกบเขียด จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติแก่งกรุงได้ข้อมูลว่า มีปลาหลายชนิดที่ชาวบ้านเข้ามาจับออกไปบริโภคในครัวเรือนและขาย เริ่มที่จะหาได้ยากและมีจำนวนน้อยลงต่างกับเมื่อก่อนที่พบปลาและกบเขียดชุกชุม ปลาบางชนิดที่เคยมีแต่ในปัจจุบันกลับเจอน้อยมากเช่น ปลาตะพืด

การลักลอบล่าสัตว์ป่า ถึงแม้จะเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติแต่ก็ยังมี การลักลอบล่าสัตว์ป่าในบริเวณที่ตรวจตราไม่ทั่วถึง เนื่องจากมีกำลังพลน้อย ซึ่งส่วนทางกับหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ รวมถึงจำนวนคนที่เพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ แนวขอบเขตอุทยานฯ หากมีการล่ามากเกินไปก็อาจทำให้สัตว์ป่าชนิดนั้นสูญพันธุ์ไปจากพื้นที่ได้

สิ่งแวดล้อมปนเปื้อนด้วยมลพิษ (Environmental Contamination) จะเห็นได้ว่า พื้นที่โดยรอบและบริเวณตรงกลางของเขต อุทยานแห่งชาติแก่งกรุงนั้นเป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยของชุมชน และพื้นที่ เกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นสารเคมีที่ใช้ในการเกษตรซึ่งปนเปื้อนในดิน และน้ำอาจเป็นปัจจัยทางอ้อมที่ส่งผลต่อสัตว์ป่าภายในอุทยานฯด้วยเช่นกัน

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติระหว่างชุมชนกับหน่วยงานรัฐ ในพื้นที่จะพบว่าการร่วมมือระหว่างชาวบ้านกับตัวเจ้าหน้าที่มีน้อย เนื่องจาก เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ ทำให้มาตรการในการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบมีส่วนร่วมทำได้ค่อนข้างยาก เพราะเกิด ความเข้าใจผิดในตัวของผู้เจ้าหน้าที่และชาวบ้านยังมองไม่เห็นถึงปัญหาและ ผลกระทบที่จะตามมาหากทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ หมดไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเพิ่มมาตรการในการอนุรักษ์ป่าหรือสภาพถิ่นที่อยู่อาศัยที่มีอยู่ในปัจจุบัน ให้มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า โดยต้องรักษาพื้นที่ป่าให้มากที่สุดเพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าทุกชนิด
2. ควรเข้มงวดในใช้มาตรการต่างๆในการควบคุม ป้องกันการเปลี่ยนแปลงถิ่นที่อยู่อาศัยจากกิจกรรมของมนุษย์ ที่จะส่งผลให้จำนวนปลา น้ำจืดและกบเขียดลดจำนวนลง มาตรการเช่น การควบคุมการทำลายป่าต้นน้ำเพื่อเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ที่อยู่อาศัย การควบคุมการใช้วนตาถี่ การควบคุมจับปลาและกบเขียดในฤดูวางไข่ การป้องกันจับปลามากเกินความจำเป็น การควบคุมการทิ้งขยะ และการป้องกันการรบกวนที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำจืดและกบ เขียดจากนักท่องเที่ยว
3. ควรมีการสำรวจและติดตามการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลปลาน้ำจืด และกบเขียดอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในรูปแบบต่างๆ เพิ่มมากขึ้น
4. ควรดำเนินการอย่างเข้มข้นในการประชาสัมพันธ์ และสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของพันธุ์ปลาน้ำจืดต่อวิถีชีวิตของชุมชน ควรส่งเสริมให้ประชาชนที่อาศัยในบริเวณที่ต้องพึ่งพาแม่น้ำคลองยัน ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรพันธุ์ปลาน้ำจืดมาใช้้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันต้องส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรพันธุ์ปลาน้ำจืดในท้องถิ่นของตน
5. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่ชาวบ้านในชุมชนรอบ ๆ อุทยานฯ เป็นสิ่งสำคัญที่สุด ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน โดยชี้ให้ชาวบ้านเห็นถึงปัญหาและผลกระทบที่จะตามมาหากทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ หมดไป หากชาวบ้านมีจิตสำนึกในการ

อนุรักษ์ คิดว่าป่าและทรัพยากรธรรมชาติต่างๆที่มีอยู่เป็นของทุกๆ คน ที่ควรรักษาและหวงแหนไว้แล้วนั้น ชาวบ้านจะเป็นผู้รักษาและปกป้องทรัพยากรต่างๆ เอง โดยอาจมีการตั้งกฎหรือข้อห้ามต่างๆขึ้นในหมู่บ้าน หากมีการฝ่าฝืนกฎก็มีบทลงโทษต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในชุมชนได้ร่วมกันตั้งขึ้น ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นค่อยๆ ลดลง รวมถึงความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่กับชาวบ้านลดลงด้วย

6. การปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่เยาวชน นับเป็นสิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ควรมองข้ามเพราะเยาวชนจะเป็นกำลังสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รุ่นต่อไป

